

Ελληνική Ανώτατη Εκπαίδευση και Ποιότητα σε Περιβάλλον Παγκοσμιοποίησης.

*Αντώνης Αντωνίου, Ομότιμος Καθηγητής Τ.Ε.Ι.
Επιστημονικός Υπεύθυνος Μο.Δι.Π. Τ.Ε.Ι. Πειραιά.*

Συνέδριο

«Διασφάλιση Ποιότητας στα Ανώτατα Εκπαιδευτικά
Ιδρύματα : μοχλός ανάπτυξης»

Θεσσαλονίκη 29 – 30 Νοεμβρίου 2012

Ο όρος «Παγκοσμιοποίηση» εφευρέθηκε το 1944 από τον Theodore Levitt (1925-2006), τα δε χαρακτηριστικά, που του προσδίδονται *(αναγκαιότητα για διεθνή ολοκλήρωση, για ανάπτυξη των διεθνών ροών των παραγωγικών συντελεστών και για την εντατικοποίηση του διεθνούς καταμερισμού τόσο της εργασίας όσο και της παραγωγής)*, ήταν παρόντα και έντονα στην ιστορία του καπιταλισμού και μάλιστα σε πολύ μεγαλύτερη κλίμακα απ' ότι σήμερα.

Για παράδειγμα, τα μεταναστευτικά ρεύματα του 19ου και των αρχών του 20ου αιώνα δεν μπορούν να συγκριθούν με την πολύ μικρότερη σημερινή μετακίνηση εργατικού δυναμικού.

Το κεφάλαιο ήταν ανέκαθεν παγκοσμιοποιημένο – από την εμφάνιση του καπιταλισμού τον 16ο αιώνα.

Πως όμως ο όρος «Παγκοσμιοποίηση» πέρασε στους λαούς των διαφόρων χωρών;

Η πλειονότητά τους έβλεπε την εικόνα,

και την ερμήνευσε με τις λέξεις :

ΙΣΟΤΗΤΑ – ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ – ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ.

Σήμερα η «Παγκοσμιοποίηση» τελεί υπό την ανομολόγητη αλλά, σε κάθε περίπτωση, προφανή και αυστηρή προστασία των κυβερνήσεων των κρατών (πολιτικές μείωσης δημοσιονομικών ελλειμμάτων, μονεταρισμός, διάλυση κοινωνικών κατακτήσεων κλπ.) την ίδια στιγμή που τα κυρίαρχα στρώματα δεν είναι σε θέση να επιβάλουν στο πολιτικό προσωπικό των κυβερνήσεων των κρατών, συγκεκριμένες πολιτικές και πρακτικές ενώ οι ελίτ και οι ευνοούμενοι συνεχίζουν να έχουν στενές σχέσεις (σχέσεις αλληλεξάρτησης συμφερόντων) με τις πολιτικές ηγεσίες.

Στο χώρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, μας έδειξαν το δρόμο για την Ευρώπη των λαών στον οποίο οι κυβερνήσεις, τελικά, δεν μας οδήγησαν.

Βλέπουμε το σύνολο των χωρών του Νότου να είναι χρεοκοπημένες ή στον προθάλαμο της χρεοκοπίας.

Η γερμανικής συνταγής λιτότητα, η οποία εφαρμόζεται στο όνομα της δημοσιονομικής εξυγίανσης οδηγεί στον φαύλο κύκλο της ύφεσης – ανεργίας – φόβου – κοινωνικής ανάφλεξης.

Εκτός της δημοκρατικής ομαλότητας και των κοινωνικών κατακτήσεων δοκιμάζονται ακόμα η εδαφική ακεραιότητα και η εθνική ενότητα χωρών όπως η Ισπανία (Καταλονία, Χώρα των Βάσκων), Ιταλία (Βορράς – Νότος).

Η ελευθερία για τις χώρες του Νότου συνδέεται με την αλληλεγγύη.

Η «πίτα», με σταθερό περίπου μέγεθος χρειάζεται ισότιμο – αδελφικό μοίρασμα, πράγμα που δεν αντιλαμβάνονται μερικές χώρες του ευρωπαϊκού βορρά, που η «πίτα» τους απαιτεί συνεχή εξωτερική επέκταση.

Στην Ελλάδα βιώσαμε και συνεχίζουμε να βιώνουμε τον ραγδαίο μετασχηματισμό, την ερήμωση της οικονομίας, τη συρρίκνωση των εισοδημάτων, την καλπάζουσα ανεργία και την εξαθλίωση κατώτερων και μεσαίων στρωμάτων της κοινωνίας.

Τι απομένει; Η περιστολή των δημοκρατικών λειτουργιών και ελευθεριών στο όνομα της οικονομικής έκτακτης ανάγκης δηλαδή, η πλήρης ηθική και πολιτική αποσάθρωση της χώρας και τα συμπτώματα εθνοκτονίας να μετατραπούν σε συμπτώματα γενοκτονίας. (Μιλάμε για εθνοκτονία όταν πρόκειται για θανάτωση, αποκλειστικά και μόνο, πολιτισμικών στοιχείων, κατά τον Γάλλο ανθρωπολόγο Pierre Clastres, (Archeology of Violence)) .

Η εικόνα λοιπόν

Μετατράπηκε στην εικόνα

και οι λέξεις ***ΙΣΟΤΗΤΑ – ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ – ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ***
ξεθώριασαν.

Ο Χώρος της Ευρωπαϊκής Ανώτατης Εκπαίδευσης ακολούθησε και αυτός την πορεία παγκοσμιοποίησης.

Κυριαρχούν λέξεις όπως «*Globalisation*» και «*Marketing*» δηλαδή έχουμε έναν κόσμο που οδηγείται από τις οικονομικές δυνάμεις και όπου η Ανώτατη Εκπαίδευση προσεγγίζεται με όρους αγοράς.

Ο όρος «**συναγωνίζομαι**» δεν υπάρχει, κυριαρχεί ο όρος «**ανταγωνίζομαι**».

Διακρίνουμε, κάνοντας μια ιστορική αναδρομή, τρεις φάσεις:

- **Φάση 1: Δεκαετία 1970**

Η Ευρώπη αποτελεί τον πρώτο προορισμό των φοιτητών όλου του κόσμου και εμφανίζει περισσότερα από 40 διαφορετικά και μάλλον απομονωμένα εθνικά εκπαιδευτικά συστήματα.

- **Φάση 2: Κινητικότητα μέσα σε αμετάβλητες δομές**
Από το 1987 με τα προγράμματα της ΕΕ, (Erasmus, Tempus, Socrates), έχουμε μια οργανωμένη κινητικότητα φοιτητών και εκπαιδευτικού – ερευνητικού προσωπικού, δημιουργία δικτύων, απόκτηση εμπειριών. Παρατηρούμε ακόμη ανάπτυξη των ευρωπαϊκών αγορών και πιέσεις στα εθνικά συστήματα και στους τίτλους σπουδών.
Οι ΗΠΑ, γίνονται ο πρώτος προορισμός φοιτητών και ερευνητών από όλο τον κόσμο.

- **Φάση 3. Ευρωπαϊκή σύγκλιση**

- *Μπολόνια (1999)*

- *Λισσαβόνα (2000)*

- *Πράγα (2001)*

- *UNESCO-CEPES (2001)*

- *GATS (2002).*

- *Βερολίνο (2003)*

Ο στόχος του 2010 «η δημιουργία της κοινωνίας της γνώσης και μιας οικονομίας βασισμένης και οδηγημένης από την γνώση, σε μία Ευρώπη όπου η εκπαίδευση και η έρευνα θα καταλάμβαναν την πρώτη θέση σε παγκόσμια κλίμακα» **παρέμεινε όνειρο**, πράγμα που οδήγησε την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να αποταθεί σε ειδικούς για εισήγηση μέτρων ώστε ο στόχος να γίνει πραγματικότητα το 2020, δίνοντας ιδιαίτερη βαρύτητα στην Έρευνα και την Ανάπτυξη (E&A).

Η Ομάδα Εμπειρογνομόνων (ΟΕ), προσέγγισε το θέμα δια μέσου 6 ενοτήτων που οδήγησαν σε 14 «Συστάσεις».

Από το κείμενο της ΟΕ προκύπτει ότι μετά τον καθορισμό του Ευρωπαϊκού Χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης καθορίζεται και ο Ευρωπαϊκός Χώρος της Έρευνας.

Οι αποφάσεις του WTO, οι ανάγκες των ιδρυμάτων για εξεύρεση νέων πηγών χρηματοδότησης και η πολιτική χωρών για προσέλκυση ξένων φοιτητών δημιούργησαν τις προϋποθέσεις για μια ισχυρή παρουσία του Marketing στην εκπαίδευση.

Η ισχυρή παρουσία του Marketing στην εκπαίδευση είναι στενά συνδεδεμένη και με τις διάφορες διεθνείς λίστες κατάταξης των Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων των χωρών, ανάλογα με τα κριτήρια, που ορίζουν οι προτείνοντες τη κάθε λίστα. Κάθε χρόνο διαβάζουμε άρθρα και έρευνες για τα καλύτερα πανεπιστήμια του κόσμου. Εάν υπολογίσουμε ότι υπάρχουν εκατομμύρια υποψήφιοι φοιτητές παγκοσμίως, δικαιολογείται το γεγονός ότι αυτές οι λίστες είναι ιδιαίτερα δημοφιλείς και αναπαράγονται από πολλά Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης. Η φοιτητική «μετανάστευση» είναι από τα μεγαλύτερα ρεύματα κινητικότητας ανθρώπινου δυναμικού σε διεθνές επίπεδο. Επιπλέον ο κλάδος της ανώτατης εκπαίδευσης –και όσοι άλλοι κλάδοι έμμεσα ή άμεσα συσχετίζονται με αυτόν– αποτελεί για κάθε χώρα έναν τομέα με κοινωνικές και οικονομικές προεκτάσεις.

Πολλές συζητήσεις έχουν γίνει στη χώρα μας για την ανάγκη εμφάνισης των Ελληνικών Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων, σε καλές θέσεις στις λίστες αυτές και έχουν προσκληθεί από δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς, σε σχετικές ημερίδες, εκπρόσωποι καλών ξένων Πανεπιστημίων, για να παρουσιάσουν τις λεγόμενες «καλές πρακτικές».

Σε όλες λοιπόν τις ημερίδες καταδείχθηκε ότι *δεν υπάρχει καλό ξένο Πανεπιστήμιο που να επιχορηγείται από την κυβέρνηση της χώρας του με ποσό μικρότερο του δεκαπλάσιου του μεγαλύτερου ποσού που δίνει η Ελληνική Πολιτεία σε Ελληνικό Πανεπιστήμιο*. Προκύπτει λοιπόν το ερώτημα, σε ποιες θέσεις θα βρίσκαμε τα Ελληνικά Ιδρύματα αν στους σχετικούς δείκτες συμμετείχε και η κρατική επιχορήγηση;

Μέσα λοιπόν σε αυτό το περιβάλλον, διεθνές και ελληνικό, καλούνται τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα της χώρας να λειτουργήσουν και να προσφέρουν το καλύτερο δυνατό για την ανάπτυξη της Ελλάδας, της Ελληνικής Κοινωνίας και της Ευρώπης των λαών.

Στοιχείο του ελληνικού περιβάλλοντος είναι ο ν. 4009/2011, που είναι ένας συμπληρωματικός, για την λειτουργία των ΑΕΙ, του ν.3549/2007 και, σε συνδυασμό και με το νόμο περί Κολλεγίων, εχθρικός ως προς τα ΤΕΙ.

Ένας νόμος που ουσιαστικά απαγορεύει την ανάπτυξη των ΤΕΙ. Ένας νόμος χωρίς όραμα αλλά με ένα στόχο, πως η πολιτεία θα δώσει λιγότερα χρήματα στα Δημόσια Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα, κάνοντας την Ανώτατη Εκπαίδευση ακόμη πιο ταξική. Στις 22/12/2011 στην Επιτροπή Μορφωτικών Υποθέσεων της Βουλής ο τότε Ειδικός Γραμματέας της Ανώτατης Εκπαίδευσης είχε δηλώσει ότι αυτό που ενδιέφερε το ΥΠΔΒΜΘ ήταν όχι η εμφάνιση των ΑΕΙ της χώρας στην οποιαδήποτε λίστα αξιολόγησης αλλά η εμφάνισή τους σε καλή θέση στη λίστα των ΑΕΙ με τους περισσότερους αλλοδαπούς φοιτητές.

Η τελευταία Πράξη Νομοθετικού Περιεχομένου, η οποία διευρύνει τον κύκλο των αναγνωριζόμενων σπουδών, που παρέχουν τα κολλέγια, προσθέτοντας τα μάστερ και τα διδακτορικά, δίνει τη χαριστική βολή όχι μόνο στα ΤΕΙ αλλά πλέον και στα Πανεπιστήμια.

«Ζήτω λοιπόν τα κολλέγια και κάτω τα Δημόσια Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα της Ελλάδας.»

Τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα της χώρας, Πανεπιστήμια και Τ.Ε.Ι. εξαιρουμένων των τριών μεγαλύτερων Ιδρυμάτων, στο άμεσο μέλλον, θα αντιμετωπίσουν δύο σοβαρά προβλήματα.

Το πρώτο είναι η συνεργασία με ιδιωτικούς εκπαιδευτικούς φορείς, για άντληση απαραίτητων, για την επιβίωσή τους, χρημάτων και το δεύτερο είναι, στα πλαίσια της αναδιοργάνωσης της Ανώτατης Εκπαίδευσης και της ελάττωσης του αριθμού των Ανώτατων Ιδρυμάτων της χώρας, η τυχόν συγχώνευση/συνένωσή τους με ένα άλλο Ανώτατο Ίδρυμα.

Για το πρώτο πρόβλημα. Η πιο απλή μορφή συνεργασίας φαίνεται ότι θα είναι μέσω ΣΔΙΤ ή μέσω σύμβασης του ΝΠΙΔ του κάθε Ιδρύματος και του ιδιωτικού εκπαιδευτικού φορέα.

Στην πράξη θα έχουμε μια ενοικίαση, σε ιδιώτη, εκπαιδευτικών χώρων, που έγιναν με χρήματα των Ελλήνων φορολογουμένων για να έχουν οι νέοι πρόσβαση στο δημόσιο αγαθό που λέγεται Ανώτατη Εκπαίδευση, ο οποίος, ιδιώτης, θα κερδίζει, εκμεταλλευόμενος χώρους για τους οποίους δεν έχει κάνει κάποια επένδυση.

Κάτω από τις συνθήκες έντονης υποχρηματοδότησης και εφόσον το εκπαιδευτικό μας σύστημα εξακολουθεί να μην είναι ανοικτό και να μη συναρθρώνει την μεταλυκειακή επαγγελματική εκπαίδευση με την ανώτατη εκπαίδευση, άποψή μας είναι ότι πρέπει το κάθε Ίδρυμα να κινηθεί για δημιουργία κοινών Προγραμμάτων Σπουδών ΠΠΣ και ΜΠΣ, 2^{ου} και 3^{ου} κύκλου, με Πανεπιστήμια του εξωτερικού, πράγμα που απαιτεί **όπως η πολιτεία δώσει τους ίδιους βαθμούς ελευθερίας στα Δημόσια Ανώτατα Ιδρύματα της χώρας, με αυτούς που έχει παραχωρήσει στους ιδιωτικούς εκπαιδευτικούς οργανισμούς.**

Για το δεύτερο πρόβλημα άποψη μας , στα πλαίσια του ν. 4009/2011, είναι ότι, η Κοινότητα και το νέο Συμβούλιο του κάθε Ιδρύματος πρέπει να εξετάσουν :

- Τη συμπληρωματικότητα των Ιδρυμάτων ως προς τις ειδικότητες που προσφέρουν.
- Τη δυνατότητα, που προσφέρεται, από τη συγχώνευση/συνένωση, για απελευθέρωση της δυναμικής των Ιδρυμάτων και
- Πως η Περιφέρεια των Ιδρυμάτων, δια της συγχώνευσης/συνένωσης μπορεί να αποκτήσει ένα Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα με δυναμική και ικανό να προσφέρει εκπαιδευτικό, ερευνητικό και πολιτιστικό έργο υψηλού επιπέδου σε μια κοινωνία που αναζητά οράματα και ελπίδα.

Τέλος ο ν.4009/2011, στο άρθρο 4, δίνει έμφαση στην Παιδεία και τον Πολιτισμό.

Η Παιδεία δεν έχει στατικό χαρακτήρα, ακολουθεί την κοινωνία και επιδρά σε αυτήν. Βρίσκεται σε στενή σχέση με τον Πολιτισμό που εκφράζει τα υλικά και πνευματικά επιτεύγματα ενός ανθρώπου, ενός λαού, ενός έθνους. Συναντάμε, στο σημείο αυτό μια ακόμη λέξη, μέγιστης σημασίας, τη λέξη «Πολίτης».

Ο Πολίτης πρέπει να βρίσκεται σε μια αμφίδρομη σχέση με τη κοινωνία, μια σχέση γόνιμη και δημιουργική. Μια τέτοια σχέση απαιτεί έναν πολίτη ευαίσθητο και με περιέργεια δηλαδή έναν ανήσυχο άνθρωπο. Ο ανήσυχος άνθρωπος είναι εξ αντικειμένου πολιτικός, συμμετέχει στην πολιτική ζωή χωρίς να είναι αναγκαίο να ασχολείται επίσημα με αυτήν. Είναι, λιγότερο ευάλωτος σε συνθήματα και σε προκατασκευασμένες βεβαιότητες και με μια διαλλακτική και δημοκρατική συμπεριφορά. Είναι αυτό, που λέμε, *πολίτης με πολιτισμό*, που περισσότερο θεωρεί και διερωτάται παρά, πιστεύει και αποφαίνεται.

Γνώμη μας είναι ότι με κέντρο αυτόν τον «Πολίτη» πρέπει να διαμορφώσουμε τον στρατηγικό σχεδιασμό της Ελληνικής Ανώτατης Εκπαίδευσης και να δημιουργήσουμε **τα νέα Ανώτατα Ιδρύματα της χώρας, με την ιδιαίτερη «Ποιότητά» τους.**

Ευχαριστώ για την προσοχή σας